

zetek, amelyek a legújabb külföldi kiadások eredményeit közvetítik a magyar olvasóhoz. S az a lelkesedés és szeretet, amellyel az új fordítást a magyar dolgozó és értelmiségi olvasók fogadták, arra vall, hogy a fordítás betölti hivatását, a fordító pedig alkalmasnak bizonyult vállalkozására.

A Népszava persze nincs megelegedve. Nemcsak Jeszenszky Erik Előszavával, amely éppen azt emeli ki, amit a MSzDP szeretne elhomályosítani: a dialektikát, s amely jogos szemrehányást tesz a MSzDP-nak, hogy Marx helyett Kautskyval neveltette a tömegeit. De nincs megelegedve a fordítással sem, mert kisüti, hogy a németül írt *Kapital* magyar fordítója nem jól tud — franciául és hogy Shakespeare egyik alakjának a nevét nem fordította le magyarra. (A Népszava cikkirója ezek után méltán megérdemli tőlünk, hogy Braun Soma helyett Barna Soma urnak revezzük.) A Népszava buzgó bogarászásán túl, amely mindössze pár, az értelmet nem zavaró elírást tudott fölmutatni, azonban van a szóbanforgó cikknek egy általános és el nem hallgatható jelentősége is. Braun Soma ezzel zárja cikkét: „A *Kapital* fordítása továbbra is pártunk feladata marad.“ Holott a MSzDP sok évtizedes fenállása során nem jutott hozzá, hogy megjelentesse a *Kapital*t. Sokkal fontosabb volt neki Aldanov, Kipling, Snowden és mások munkáit kiadni, mint a *Kapital*t, amelyre pedig természetszerűleg esküszik.

Sándor Pál

Karl Marx: A Tőke. I. könyv. 1. kötet. Budapest, 1934. Mentor könyvkiadó. Fordította Nagy Gábor. Előszót írta Jeszenszky Erik.

MESE ÉS VALÓSÁG. Egy könyv került elénk, a címe: *Tscheljuskin*. (Ein Land rettete seine Söhne.) A könyv megírásában és megszerkesztésében kollektív teljesítmény, szerkesztő-összeállítója *Sergej Tretjakov*, (a *Feld-Herren* kitűnő szerzője). A könyv „meséje“, — nagyjában minden olvasó ismeri ezt a legendává kristályosodott történetet, amelynek életvalóság-fénylésében elhalványulnak a mitoszok, amelyeket gyermekségünkben tükröztek elénk. Két gyermek-émlék réved vissza, nem mitosz, hanem szinte mitikus erejű olvasmány; az egyik Robinson, a másik Verne ifjúsági regénye: A kétévi vakáció. Hallatlan élményű nevelő olvasmányok! A gyermekkor feledhetetlen becsű rögződései. A Robinson az önmagára utalt, magányos ember harca a természet elemeivel, az emberi értelem és erőfeszítés nagyszerű ábrázolása. A kétévi vakáció ugyancsak egy lakatlan szigetre vetődött gyermekifjak mélységesen az eszmélő gyermeki tudathoz szóló, a kollektív erőfeszítés becsét és nevelő hatását érzékeltető története. Ma is úgy érzem, hogy ennek a könyvnek páratlan a szociális tudatot és emberi közösségérzést felkeltő hatása. A gyermekségnek ez a sajátos élménye bukkant fel bennem a *Tscheljuskin* olvasásakor. Ami akkor régen a gyermekség lelkiületét kitörölhetetlen rögzítésekkel alakította, az ma a valóságban megtörtént események olvasásakor ama gyermekkori élmények emberi és szociális közösségben fogant varázsát vetíti fel a mai valóság síkjára. És mégis, a könyv olvasásakor, mintha ismét a gyermekélmények meseszerűsége kísértene, mert amit a könyv elmond az nem csupán a gyermekégi élmények találkozása, hanem a valóság tudatán túl, ténylegesen a meseszerűség varázsával hat. Pedig a vállalkozás olyan hűvösen hangzik. Meg kell teremteni az északi sarkvidék kereskedelmi forgalmát, meg kell építeni azt a hajótípust, amellyel járható az Északi jeges tenger, ki kell próbálni az utat, amely hajózásra a legalkalmasabb. Régi a története ennek a vállalkozásnak. Már a 10. században a norvég Wikingek voltak az első úttörők, s az ember erőfeszítése azóta sem pihen. De ami eddig inkább romantikus vállalko-

zás volt, vagy elszigetelt törekvés, az ma Oroszország tervszerű célkitűzéseiben átfogó és átgondolt vállalkozássá méreteződött. Az orosz sarkvidék feltárása egész Oroszország érdeke, de legelső sorban Jakutia autonóm köztársaságé, amelynek területe hatszor akkora, mint Németország. A sarkvidéki hajóközlekedés Oroszország nyugati és keleti végpontjain a legfontosabb közlekedési út lehet idővel és ennek a felismerése ösztökélte az Unió kormányát az egymást követő sarkvidéki expedíciók megszervezésére, amelyek betetőzését éppen a Tscheljuskin expedíció jelentette. A „mesét“ nem kívánjuk elmondani, ezt megörökíti a nyomtatott betű, a filmtekercs, s az agy tekercei. Hanem arról az erkölcsi érzület-ről kell valamit mondanunk, amely ennek a vállalkozásnak, a hajótörötteknek és megmentésük történetének legbensőbb tulajdona. Arról a hőskölteményről, amely erkölcsisége nevelő hatásában és szociális tudatképző jelentőségében felmérhetetlen. Ez a vállalkozás — igaz — már a kollektivitás jegyében indul. Verne regényének ifjú hősei a lakatlan szigeten még személyi torzsalkodásokban és féltékenykedésekben villódnak, s csak a szükség elemi erejű ábrázolása, az egymásrautaltság kényszerítő erejű eszmélése egységesíti erőiket és célkitűzéseiket; a közös baj neveli ki bennük a közösség érzületét. Fontos élmény ez a gyermek számára, de a felnőttnak nemkevésbé, hogy már egy kezdettől fogva kollektív tudatú vállalkozás történéseinek tanúja. Mert a hajó emberei, férfiak, nők, egy egységes közösséget alkotnak. Az új társadalmi lét emberei, s minden magatartásuk ennek a megkülönböztethető vonását tükrözi. A könyv legmegragadóbb lapjai azoknak az időknak a története, amelyet a hajótöröttek a jég hátán töltenek. Teljes két hónap. Ebben a rendkívül veszélyeztetett, bizonytalan, szenvedésekkel és nélkülözésekkel teli időben mutatkozik meg a közösség egységes arculata. Ezek az emberek nem csüggednek, nem szitkozódznak és nem imádkoznak: hanem dolgoznak és tanulnak. Az expedíció vezetője, Schmidt előadássorozatot tart a dialektikus materializmusról, s a táborban az egyes brigádok közötti verseny nagyszerű teljesítményeket eredményez. Ezeket az embereket nem csupán az élettani törekvés, az egyéni élet megtartásának kétségbeesett igyekevése tartja talpon, hanem a szociális tudattal vértezett, felelős kollektív emberek erkölcsisége. Egyedül ez az embertípus volt képes arra a kollektív tetre, amely a Tscheljuskin expedíció hőskölteményszerű befejeződése: a hajótöröttek megmentése. Ahogy' ezt a mentőexpedíciót megszervezték, ahogy az egyes repülők az ország minden tája felől útra kelve, minden elemi erővel szembeszállva, küzdve és győzedelmeskedve a hajótörötteket az utolsó szál emberig megmentették. Ez a kollektív cselekedet a mítoszok érzékelhetetlen jelenéseit a valóság élő közelségével árnyalja el. Ezek az emberek nem csupán „Oroszország hősei“, hanem egy új emberforma szinte személyfeletti megtestesülései. A kollektív emberé. Az ő hősiességük, amelyet megzengett az egész világ, lényegében más mint az a hősiesség, amelyet a tankönyvek és harci dalok dicsőítenek. Ezek a hősök *önkéntes* hősök, művük a közösség javát szolgálja s céljuk az élet megmentése, nem pedig annak elpusztítása.

Ezt teszi a Tscheljuskin olvasását túl a vállalkozás hasznossági célkitűzéseinek feledhetetlen élménnyé! Ebben a valóságtörténetben testet ölt a gyermekábránd az emberek testvéri egységéről és önfeláldozásáról, amely a mi életünkben a kielégítetlen sovárgás forrása marad.

(Nagyszőlős)

Neufeld Béla

A MAGYAR KÖNYVKIADÁS ÚJ IRÁNYA. Magyarország szellemi élete — bármennyire határok közé van szorítva — az ellentétek különös feszülését viseli magán. Bölöni Ady könyve ugyan Párisban kénytelen meg-